

БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ
ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 📠 +359 (0) 2 954 95 93, www.babh.government.bg

**КОМЕНТАР НА РОССЕЛЪХОЗНАДЗОР ЗА ЕПИЗООТИЧНАТА
СИТУАЦИЯ ЗА АФРИКАНСКАТА ЧУМА ПО СВИНЕТЕ В РУСИЯ*
И ОЦЕНКА НА РИСКА ОТ ПРОНИКВАНЕ В БЪЛГАРИЯ**

Проф. Бойко Ликов

Коментар на Росселъхознадзор. През ноември 2007 г вирусът на африканската чума по свинете (АЧС) прониква в Русия от Грузия. За по-малко от 2 години обхвана почти цялата територия на Русия като достигна Мурманск на север и границата с Казахстан на изток. Почти навсякъде са засегнати и дивите свине. Счита се, че пътищата за разпространение на това заболяване са непредсказуеми. През 2012 г АЧС бе установена в Украйна, през 2013 г в Беларус и през януари 2014 г на територията на Европейския съюз - в Литва, на границата с Беларус.

В исторически аспект АЧС не е нова болест за тази част от Европа - през 1977 г са регистрирани две епизоотични огнища в СССР, Одеска област. Приложени са особено строги мерки, което по това време е било възможно за разлика от сега.

Според най-вероятната хипотеза проникването на възбудителя на АЧС в Грузия през пролетта на 2007 г. става с кораб от остров Мадагаскар. Поставянето на точна диагноза закъснява с около 4 месеца. Тя е поставена в Пърбрайт, Великобритания с първоначално съмнение за цирковирусна инфекция. За два месеца цялата територия на Грузия е обхваната от АЧС. На 3-ти юли 2007 г. АЧС е регистрирана в Абхазия, а на 15-ти юли – в Южна Осетия. Мисия на OIE и DG SANCO дори обмисля извършване на пълна депопулация на свинете в Грузия. Бързото разпространение на АЧС в Грузия, включването в епизоотията на диви свине, проникване на заболяването в Армения,

Азербайджан и Русия, показва, че особено в Грузия не са вземани почти никакви мерки. През 2008 г грузинските власти се ограничават да избиват само болните животни, но не и контактните. В Грузия и Армения е широко разпространено пасищното отглеждане на свине.

Според Россельхознадзор липсата на конкретни официални статистически данни не позволява точно да се определят някои основни параметри за оценка на епизоотичната ситуация в Грузия и Армения - индекс на неблагополучие, индекс епизоотичност, коефициент на напрегнатост на епизоотичната ситуация и др.

Россельхознадзор счита, че проникването на АЧС в Грузия през 2007 г е най-лошият сценарий за Русия. Грузия по това време е обхваната от силна политическа криза и държавните институции почти не действат. По това време в Русия започва да се развива бързо индустриалното свиневъдство, обаче, без тези свиневъдни обекти да имат адекватни мерки за биосигурност.

Начинът и пътищата за пренасяне на вируса на АЧС на територията на Руската Федерация не е установен, но безспорно е от Грузия. Създава се впечатление за повторение на сценария от 1957 г., когато първата страна засегната от АЧС е Португалия, следват Испания (1960 г.), Франция (1964 г.), Италия (1978), Белгия (1985 г.) и Холандия (1986 г.).

Според ФАО, 14 ноември 2007 г. се приема като официална дата за регистриране на АЧС на територията на Руската Федерация. Въпреки, че трупове от диви прасета на различна възраст са били открити в горския масив на Шатойската долина (разлива на река Шаро-Аргун, Чеченска република) още на 5-ти ноември 2007 г. От проби патологичен материал, от специалисти от ГНУ „ВНИИВВИМ” (гр. Покров) е изолиран възбудителя на АЧС. Растоянието между първичното огнище на територията на Русия (разлива на река Шаро-Аргун) от най-близкото огнище на АЧС на територията на Грузия е повече от 60 км. Пак през ноември 2007 г. са получени данни за наличие на АЧС в популация диви свине в Чеченската република.

През юни 2008 г. АЧС е била официално регистрирана на няколко места в Република Северна Осетия – Алания при диви и домашни свине гледани на открито. Развитие на епизоотията тук е независимо от ситуацията развиваща се в Чечения и се характеризира с активно включване на домашните свине, с рязък подем на

епизоотическите показатели и увеличение броят на огнищата покрай пътищата, водещи до границата с Южна Осетия. Започна масово клане на свине за месо в неблагополучните райони и неконтролирано пренасяне на месо в други региони на страната. През юли 2008 г., два случая на АЧС при диви свине са установени в Сунженския район на Република Ингушетия, а през ноември същата година АЧС е установена при диви свине в Кабардино-Балкария. По този начин на цялата граничеща с Грузия територия на Руската Федерация, на която са разположени Република Чечня, Ингушетия, Северна Осетия – Алания, Кабардино-Балкария, в течение на 6-12 месеца след установяването на АЧС в Грузия се развива мащабна эпизоотия. Тя се характеризира с висока инцидентност и кратковременни интервали от време между появата на нови огнища.

АЧС е установена през октомври 2008 г. на територията на Ставрополския и Краснодарския край. През юли 2008 г е регистрирано първото эпизоотично огнище намиращо се на голямо разстояние от Грузия - Ленинградска област (1 700 км), следват Мурманска област (2 400км) и Оренбургска област (1 900 км) Оренбургска област.

През 2009 г. териториалното разпространение на болестта продължава с бързи темпове, като все по-очевиден става социалния фактор за нейното разпространение. По официални данни през 2009 г. са регистрирани 58 огнища на АЧС. Заболяването се появи в нови региони: републиките Дагестан (домашни и диви свине), Калмикия (домашни свине), Адигея (диви свине) и Ростовска област. Независимо от натрупания опит по ликвидиране на огнищата и провеждане на всички предвидени от инструкцията мероприятия (възбрана, зонирание, унищожаване на животните, ограничаване придвижването на свине и месни продукти, наблюдение, скринингови изследвания, включване на средствата за масова информация) эпизоотията излиза извън границите на Южния федерален окръг. Заболяването се разпространи в много административни райони с развито свиневъдство - Ставрополския край, Краснодарския край и Ростовска област. През този период се засягат предимно свине от малки помощни стопанства и малките ферми с ниска степен на биосигурност, разположени по продължение на пътища. Основните фактори за интензивното разпространение на АЧС са свободното отглеждане на свинете, изхранване с нестерилизирани хранителни отпадъци, неконтролирани производствени и търговски връзки. Установена е лятно-есенна сезонност за интензифициране на эпизоотичният процес.

През 2009-2010 г АЧС обхваща регионите на Северо-Кавказкия и Южния федерален окръзи. Зачестяват случаите на пренасяне на АЧС в Ленинградска, Мурманска и Архангелска области. Има много вторични епизоотични огнища в неблагоприятните региони, както при дивите така и при домашните свине. Освен това, през 2010 г. са установени огнища на АЧС при домашните и диви свине във Волгоградска и Астраханска области. През декември 2010 г., съгласно критериите на ОЕ, регионът на Северен Кавказ е ензоотичен за АЧС.

През 2011 г едновременно със системната регистрация на АЧС в южните региони, огнища на заболяване започват все по-често да се появяват извън тях. Експанзията на АЧС продължава в благополучни територии. В зоната на АЧС попадат Курска, Нижниновгородска, Саратовска и Тверска области. Посоката на разпространение на АЧС все повече се насочва на север, в централните райони с интензивно придвижване на хора. Тази тенденция на развитие на епизоотията продължава и през 2012 г. Започна да се оформя нов ензоотичен ареал на територията на Тверска област. През тази година АЧС е регистрирана и в Украйна.

Особено безпокойство предизвиква ситуацията за мнимо благополучие на територията на Грузия и Армения, от където не постъпва информация, а няма основание да се приеме че там всичко е благополучно.

Обмисля се условно разделяне територията на Русия по формалните критерии на МЭБ на ензоотична зона (АЧС се констатира 3 и повече години), зона на спорадични случаи (1 и 2 години) и зона на нова инфекция (не повече от 1 година в местата, които не граничат с ензоотичните региони). Такова разделяне води фактически до признаването на неблагоприятие на цялата територия на Русия и заплашва с непредсказуеми последствия. От Министерството на селското стопанство и Россельхознадзор в РФ е извършена огромна организационна работа по предотвратяване и ликвидиране на възбудителя на АЧС на територията на страната, разработен е и се изпълнява национален план „План за мероприятията за предотвратяване разпространението и ликвидирането вируса на африканската чума по свинете на територията на Руската федерация”, провеждат се планови мониторингови изследвания. Има тенденция за намаляване делът на продукцията от свиневъдството произведена от малки ферми. Независимо от това, рискът от по-нататъшното

разпространение на АЧС остава. Необходимо е да се внесат промени в действащи федерални закони, а също и разширяване на научните изследвания в областта на АЧС.

Епизоотичната ситуация за АЧС на територията на европейската част на Русия се оценява като сложна и в известна степен непредсказуема. Предполага се, че прилаганите мерки ще дадат резултат. Безпокойство буди липсата на информация от други засегнати страни. Необходимо е засилване на международното сътрудничество, на първо време изкореняване на заболяването в Грузия и Армения. Досегашният опит показва, че пътищата за разпространение на АЧС са непредсказуеми, независимо че сценариите за внос на територията на благополучните райони са известни.

Оценка на риска за България:

Към 1.2.2014 г АЧС е установена в 4 европейски държави - Русия (широко разпространение), Украйна и Беларус (единични случаи) и Литва, държава членка на ЕС (две эпизоотични огнища). Възможно е през 2014 - 2015 г. АЧС да проникне в Словакия, Румъния и Молдова. Освен в Литва това заболяване може да проникне от Русия, Украйна и Беларус в Латвия, Естония и Полша. **“Като най-лош сценарий” е разпространението на АЧС в делтата на р. Дунав (Румъния),** където има голяма популация диви свине и пасищно отглеждани полудиви свине. След Румъния следва България, където е възможно АЧС да бъде установена през следващите 5-6 години.

Ако заболяването проникне у нас може добие природоогнищен характер, по подобие на ситуацията на остров Сардиния и Русия. Подобна трайна природна огнищност у нас се наблюдава и при бруцелозата по свинете. Популацията на дивите свине у нас е около 70 000, а на източнобалканските свине около 25 000. Последните, в эпизоотично отношение са по-близки с дивите свине, отколкото с домашните. У нас се извършва профилактична ваксинация на част от дивите свине срещу класическа чума, но поради липса на ваксина срещу АЧС, тази мярка при нужда не може да бъде приложена.

Все още у нас няма проучвания относно налични вектори от *рода Ornithodoros* върху цялата територия на страната, с изключение на т.нар. кърлежова парализа по овцете в района на бившите Хасковски и Кържалийски окръзи през 1981 г, причинена от *Ornithodoros lahorensis*.

Комбинацията от диви свине, източнoбалкански свине, свине в “задeн двор” и меки кърлежи може да създаде трайна природна огнищност на АЧС. Ситуацията ще се усложни особено ако се установи наличие на меки кърлежи от *rod Ornithodoros* в помещенията за отглеждане на източнoбалкански свине.

Най-рискови области в страната са Варненска, Бургаска и Добричка област поради наличието на големи летища с много пътници, особено през летния сезон, товарни и пътнически кораби от Русия, Украйна и Грузия, диви свине, източнoбалкански свине, недобро състояние на сметищата, което повишава риска от проникване на АЧС на територията на страната. Освен това не е задължително АЧС да се установи първо в Румъния и след това в България - може и обратното.

Дата:

29.1.2014

Източник:

www.fsvps.ru/fsps/usefulinf - Россельхознадзор, Федеральная служба ветеринарному и фитосанитарному надзору